TOLUNAY, A., 1993., Sosyal Ormancılıkta Dün, Bugün ve Yarın ya da Sosyal Ormancılıkta Ne Yapmalı, Türkiye' de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi, Tebliğ No:6, Orman Bakanlığı/UNDP/FAO, 24 s., Konya, Türkiye.

SOSYAL ORMANCILIKTA DÜN, BUGÜN, YARIN
YA DA
SOSYAL ORMANCILIKTA NE YAPMALI?

Ahmet TOLUNAY(1)

1. GİRİŞ

Öncelikle, "Sosyal Ormancılık Semineri" adı altında düzenlenen bu seminerin, konu kapsamına değinmek yararlı olacaktır. Seminer "Türkiye'de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim" konulu proje çerçevesinde düzenlenmektedir. Seminerin düzenleme amaçları; (1) Ülkemizde bugüne kadar gerçekleştirilen sosyal ormancılık çalışmalarının gözden geçirilmesi, (2) Sosyal ormancılık uygulamaları ile elde edilen tecrübeler ve uygulamada karşılaşılan güçlüklerin ortaya konulması, (3) Sosyal ormancılık olarak gelecekte ele alınmasında fayda görülen politikalar, öneriler ve tekliflerin tartışılması, (4) "Türkiye'de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim" konulu proje çerçevesinde neler yapılması gerektiğinin ortaya konulmasıdır. (Orman Bakanlığı'nın 3.2.1993 tarih ve APKK, Dİ.EĞT.02-110/54 Sayılı Yazıları)

Seminerin düzenleme amaçlarından yola çıkarak, bu seminerin konu kapsamını üç ana bölüme ayırmak mümkündür. Bunlar: (1) Bugüne kadar ülkemizde sosyal ormancılık olarak neler yapıldı, (2) Bugün sosyal ormancılıkta hangi noktadayız, (3) Yarın sosyal ormancılık olarak neler yapmamız gerekir. Kısacası seminerin konusu; SOSYAL ORMANCILIĞIN DÜNÜ, BUGÜNÜ ve YARINIDIR. "Dünü bilmeyen bugünü anlayamaz, bugünü anlayamayan yarını yapamaz" sözünü hatırlatarak, ülkemiz ormancılığında sosyal yaklaşımların nasıl bir seyir izlediğini görmek faydalı olacaktır.

2. SOSYAL ORMANCILIKTA DÜN

Bu başlık çerçevesinde sosyal ormancılığın dünü olarak takdim edilecek konuların bazıları, geçmişte sosyal ormancılık adı altında yürütülmüş çalışmalar ve uygulamalar değildir. Fakat, Türkiye Ormancılığında bugüne kadar yapılan tüm sosyal yaklaşımların, topluca gözden geçirilmesi ve incelenmesi gerektiğinden, geçmişte yapılan tüm uygulamalar ve yürütülen çalışmalar "SOSYAL ORMANCILIĞIN DÜNÜ" olarak algılanmıştır.

---

(1) Batı Karadeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü / BOLU

TOLUNAY, A., 1993., Sosyal Ormancılıkta Dün, Bugün ve Yarın ya da Sosyal Ormancılıkta Ne Yapmalı, Türkiye' de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi, Tebliğ No:6, Orman Bakanlığı/UNDP/FAO, 24 s., Konya, Türkiye.

2.1. İLK DÖNEM (Başlangıçtan - 1956 Yılına Kadar)

Tanzimatın 1839 yılında ilan edilmesinden sonra, aynı yıl Ticaret nezaretine bağlı, ilk orman teşkilatı İstanbul'da kurulmuştur. 1858 tarihinde Kanunname-i Arazi adlı yasa çıkmış ve bu yasada ormancılığa ait ilk hükümler yer almıştır.

Ormancılık alanındaki çalışmaların hukuksal yönden düzenlenmesi yönünde ilk mevzuat olan ve "Orman Nizamnamesi" adıyla bilinen tüzük 1870 yılında yürürlüğe konmuştur. Bu tüzük ülkemiz ormancılığına yön veren ve ormanların korunması ile işletilmesine yönelik ormancılık politikasını belirleyen ilk ve en önemli yazılı belgedir. Bu tüzük gereğince, ormanlar mülkiyet bakımından: (1) Doğrudan doğruya devlete ait ormanlar, (2) Vakıflara bağlı ormanlar, (3) Kasaba ve köylere mahsus baltalıklar, (4) Kişilere ait korular, biçiminde dört kategoriye ayrılmıştır. Orman Nizamnamesi, devlet ormanlarından izinsiz ağaç kesmeyi, ormanlardan izinsiz olarak taş, toprak, taze ve kuru yaprak, maden vb. şeyleri çıkarmayı, belli edilmiş yerler dışında kömür yapmayı, izinsiz hayvan otlatmayı, kasten orman yakmayı yasaklamış ve bu suçları işleyenler hakkında cezalar tertip etmiştir. Orman Nizamnamesi, daha önceki tarihlerde herkesin serbestçe yararlandığı "Cibalî Mubaha" adı ile anılan ormanları devlet mülkiyetine katmıştır. Buna karşılık, devlet ormanlarından köy ve kasaba halkının kişisel gereksinmeleri ve pazar satışları için belirli kayıtlara bağlı olarak bedelsiz yararlanmasını kabul etmiştir. (Evcimen, 1978, s.17; Özdönmez ve Arkadaşları, 1989, s.100)

Orman Nizamnamesinden sonra bu döneme ait diğer bir yasal mevzuat 1920 yılında çıkarılan 39 sayılı "Baltalık Kanunu"dur. Bu kanun ile orman köylülerine hane başına ikişer hektar baltalık verilmesi öngörülmüştür. Ancak, bu kanun hak sahibi köylülere köylerinin yakınında verilecek miktarda devlet ormanı bulunmaması, köylülere baltalık ayrılması işlerini yürütecek sayıda teknik eleman olmaması, mevcut baltalıkların köylülerin gereksinmelerini karşılayamaması ve sınırlarının kesinlikle belirtilmemiş olması gibi nedenlerle beklenen sonuç sağlayamamıştır. Bu yasa, 1924 yılında çıkarılan 484 sayılı "Devlet Ormanlarından Köylülerin İntifa Hakkı Kanunu" ile yürürlükten kaldırılmış ve böylece köylülere devlet ormanlarından tanınan yararlanma hakları konusunda tekrar Orman Nizamnamesi'nde öngörülen esaslara dönülmüştür. (Özdönmez ve Arkadaşları, 1989, s.102)

TOLUNAY, A., 1993., Sosyal Ormancılıkta Dün, Bugün ve Yarın ya da Sosyal Ormancılıkta Ne Yapmalı, Türkiye' de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi, Tebliğ No:6, Orman Bakanlığı/UNDP/FAO, 24 s., Konya, Türkiye.

1937 yılında, ülkemizde teknik ve bilimsel ormancılık uygulamasının başlangıcını simgeleyen "3116 sayılı Orman Kanunu" çıkarılmıştır. Bu kanunun üçüncü faslında yer alan 17, 18, 19 ve 20. maddeleri devlet ormanlarından köylülerin zati yapacak ve yakacak ihtiyaçlarını düzenleyen maddeler olmaktadır. 18. maddeye göre devlet ormanlarına 5 km. uzaklıktaki köylerde ikamet eden vatandaşlara 1/4 tarife bedeli ile zati ihtiyaç verilmesi öngörülmüştür. ~~1950~~ 1938 yılında ~~5653~~ 3446 sayılı yasa ile bu uzaklık 10 km. çıkarılmış ve zati ihtiyaçların 1/10 tarife bedeli ile verilmesi hedeflenmiştir.

Bu dönemde, orman köylerinin kalkınmalarının (!) sağlanmasına, yönelik kanuni düzenlemelere ve uygulamalara rastlanılmamaktadır. Sosyal yaklaşımlar, orman köylerinin yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarının karşılanması için ormancılık mevzuatlarında yer verilen hükümler çerçevesinde kalmaktadır.

2.2. 6831 SAYILI ORMAN KANUNUNUN 13.MADDESİ UYGULAMALARI (1956-1970 YILLARI)

1956 yılında, 1937 tarih ve 3116 Sayılı Orman Kanununun yerine "6831 Sayılı Orman Kanunu"yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe giren bu kanunun 13.maddesi ile orman köylülerine kalkınma kredisi hedeflenmiş ve yirmi yıl boyunca senelik miktarı 50 milyon liradan aşağı olmamak üzere kredi tahsisatının yapılması öngörülmüştür. Kredilerin finansman kaynağı T.C. Ziraat Bankasıdır. Bu maddede, "Kalkınma kredilerinin miktarı, faiz nispeti, müddedi ve diğer şartlar Ziraat, İktisat ve Ticaret Vekaletleri ile T.C. Ziraat Bankası tarafından müştereken tanzim edilecektir" denmektedir. (1956 tarih ve 6831 Sayılı Orman Kanunu 13. madde)

1957 yılında, 13. maddenin hedeflediği çalışmaları yapmak amacıyla, Tarım Bakanlığı'na bağlı Orman Genel Müdürlüğü bünyesinde "Köy Kalkınma Şubesi" kurulmuştur. Şube daha sonra "Köy Kalkınma Dairesi"ne dönüştürülmüş, 1964 yılında Orman Köyleri Kalkınma Dairesi" olarak, yeni kurulan Köy İşleri Bakanlığı'na bağlanmıştır. Bir ara adı "Orman Köyleri Dairesi" olarak değiştirilen daire, 1971 yılı sonunda lağvedilmiş ve ödeneğin kullanımı, bu bakanlığa bağlı "Proje ve Uygulama Daire"sine bağlı, "Destekleme Şubesine" devredilmiştir. Söz konusu maddede tanımlanan 20 yıllık süre bittiğinde, 1977 yılından sonra bütçeden ayrıca ödenek ayrılmamış, fona geri dönen ödeneklerle bireysel kredi uygulaması sürdürülmüştür. 1980 yılına değin bu fona, maddenin uygulama süresi içinde, 29.5 milyar TL. kaynak aktarılmıştır. (Çağlar, 1986, s.116)

Orman köylerinin kalkındırılmasına yönelik (.) olarak bu dönemde yapılan uygulamalar değerlendirildiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır: "Gözetilen amaçlara çoğunlukla ulaşılamamış, yersel ve toplumsal yönlerden birbirleriyle bağlantısı olmayan uygulamalarla önemli,boyutlarda kaynak harcanmıştır. Zaman içerisinde orman köylülerinin kalkındırılmasına yönelik çabaların, Anayasa (1961 Anayasası), beş yıllık kalkınma planları ve yıllık programlarda yer verilmesine rağmen, sorunların çözümüne yönelik düzenlemeler ve etkinlikler,ekonomik ve toplumsal temellere dayandırılamamıştır. Orman köylerinin sorunları iyi analiz edilememiş, kalkınma öncelikleri belirlenememiş ve sadece tek tek aile yada kooperatiflerin ekonomik durumlarının iyileştirilmesi ile yetinilmiştir. Kalkınma kredilerinin kullandırılmasında yaşanılan koordinasyonsuzluk, tek elden sorunlara eğilen köklü bir örgütsüzlük, sorumlulukların yerine getirilmeyişi ve finansman sorunlarının çözümlenemeyişi,uygulamalara etkinlik kazandıramamıştır. Fakat tüm bu olumsuzluklara rağmen, kazanılan teçrübe ve deneyimler kurulma aşamasında olan ORKÖY için yararlı sonuçlar vermiştir. (DPT.ÖİK.Ormancılık Raporu, 1985, s.323; Çağlar, 1986, s.124; Tolunay, 1992a, s.16)

Öte yandan, yine bu dönemde 6831 sayılı Orman Kanunu ile orman köylerinin yakacak ve yapacak odun ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik 31, 32 ve 33. madde düzenlemelerine rastlanılmaktadır. Bu maddeler 3116 sayılı kanunda değişiklik yapan ~~5653~~ 3644 sayılı kanun hükümleriyle paralellik göstermektedir. Ayrıca yine bu kanunun 34. maddesi ile istihsal işlerinde çalışan gerçek ve tüzel kişilere bazı haklar verilmektedir. (Yıllar itibariyle çeşitli kanunî değişikliklerin yapıldığı bu madde hükümleri hakkında bilgiler, tebliğ çerçevesini genişleteceğinden ve konunun takdimini zorlaştıracağından dolayı, sınırlandırılarak verilmiştir. Arzu edildiği takdirde bu kanun hükümleri hakkında detaylı bilgi ayrıca verilebilir.)

2.3. ORKÖY DÖNEMİ (1970 - 1982 Yılları)

ORKÖY; 21 Şubat 1970 tarihinde Orman Bakanlığı bünyesinde Genel Müdürlük düzeyinde kurulmuş bir birimdir. Nasıl bir kurum yapısında olacağı şu şekilde özetlenmiştir: "ORKÖY klasik bir banka gibi tarımsal kredi veren bir kuruluş değil; aksine kırsal kalkınma teknikleri ile yapılacak ilçe kalkınma planlarının öngöreceği orman ürünlerine, hayvancılığa,

endüstriye ve tarıma dayalı proje önerilerini temel alarak orman köylüsünün kalkındırılmasını katkıda bulunmayı amaçlayan; bunun için de orman ürünlerinin üretim ve satışından da beslenen Orman Köylerini Kalkındırma Fonu'nu, yine orman ürünü üreten orman köylüsüne akılcı ve istemli bir şekilde dönüştürülmesini sağlayacak bir Genel Müdürlük olmalıdır." (DPT. OİK.Ormancılık Raporu, 1985, s. 323)

8.6.1972 tarih ve 1595 Sayılı Orman Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 3. maddesinin 17. ve 18. fıkralarında ORKÖY'ün görevleri; "Ormanların korunması, geliştirilmesi, işletilmesi ve genişletilmesi amaçlarını gerçekleştirmek için devlet ormanları içinde veya bitişiğinde oturan köylülerin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimlerini sağlamak maksadıyla, kalkınma havzalarında yapılacak etüd, araştırma, plan proje ve programlarının hazırlanması işlerine katılmak ve hizmetleriyle ilgili olanları uygulamak" ve "Orman içi veya bitişiğinde oturan köylülerin kalkındırılması ile ilgili özel mevzuata göre, mevcut ve ilerde tesis edilecek her çeşit kredi ve yardım kaynaklarının en iyi şekilde bu nitelikteki hizmetlere yöneltilmesi ve gözetilmesiyle işletilmesinde devletle köylülerin işbirliğini sağlayıcı tedbirleri almak ve uygulamak"şeklinde belirtilmiştir.

1973 yılında, "Orman Köyişleri Genel Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmeliği"nin, 1974 yılında da "Orman Köyleri Kalkındırma Fonu Yönetmeliği"nin yürürlüğe girmesi ile ORKÖY, bir taraftan sosyo-ekonomik etkinliklek için temel alınacak etüd, plan ve projelerin hazırlanması işlemlerine, diğer taraftan da ülke düzeyinde faaliyet gösterecek birimlerin kurulması çabalarına girmiştir.

Bu çabalar sonucunda ORKÖY; 1981 yılı itibariyle ülke düzeyinde 25 bölge başmüdürlüğü, 45 başmühendislik, 32 etüd-plan ve proje heyeti, 128 proje mühendisliği ile çalışan bir kurum yapısına kavuşmaştur. On yıllık süreç içerisinde oluşturulan bu örgütsel yapı ile ORKÖY; 13632 köyü kapsayan 381 ilçenin "Orman Köylerini Kalkındırma Planı"nı, 1945 köy ile 30 ilçeyi kapsayan 3 "İl Planı"nı, 47 köyü kapsayan 39 ilçenin "Pilot Köy Planı"nı ve 26 adet "Sektörel Planı" hazırlamıştır. Ayrıca 1974-1984 yıllarını kapsayan on yıllık dönem boyunca, "Fon"a dayalı olarak faizli veya faizsiz; bireysel 11.2 milyar, kooperatiflere 3 milyar kaynak aktarımı yapılmıştır. Bunların yanında "hibe" şeklinde kaynak aktarımlarıda bulunmaktadır. (Nasırlı, 1985, s.47; 1990, s.19; Çağlar, 1986, s.125-128)

TOLUNAY, A., 1993., Sosyal Ormancılıkta Dün, Bugün ve Yarın ya da Sosyal Ormancılıkta Ne Yapmalı, Türkiye' de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi, Tebliğ No:6, Orman Bakanlığı/UNDP/FAO, 24 s., Konya, Türkiye.

1981 yılında 2384 sayılı kanun ile Orman Bakanlığı kapatılmış ve Tarım Bakanlığı'na devredilmiştir. 1982 yılında ise ORKÖY Genel Müdürlüğü Bakanlar Kurulu kararı ile Daire Başkanlığı düzeyine indirilmiş ve Orman Genel Müdürlüğü'ne bağlanmıştır. Türk Ormancılığında sosyo-ekonomik yaklaşımların en çarpıcı örneği olan ORKÖY; bu düzenleme ile örgüt, personel,araç-gereç ve hizmet açısından gerileme dönemine girmiştir. (Nasırlı, 1990, s.19; Tolunay, 1992a, s.16)

ORKÖY dönemine ait sosyo-ekonomik yaklaşımların değerlendirilmesi yapılacak olursa; "1970 yılında kurularak, yurt düzeyine yaygın hizmet veren ve başarılı uygulamaları ile 1980'li yıllara gelen ORKÖY, ülke ormancılık tarihinde,sosyo-ekonomik yaklaşımların en göze çarpıcı örneğidir. Köklü ve tek elden sorunlara eğilen bir kurum yapısına ulaşabilmiştir. İlk yıllarda etüd, proje ve planlama gibi temel çalışmalarda eksiklikleri olmasına rağmen, geçen yıllarla elemanların bu konularda yetişmesi ve uzmanlaşması ile bu sorun belli ölçüde giderilmiştir. Finansman sorunlarının çözümlenmesi ve kaynak aktarımının sürekliliğinin sağlanması için "Orman Köyleri Kalkındırma Fonu"nun kurulması ve uygulamaların bu "Fon" kaynaklarından yapılması çok yerinde bir yaklaşım olmuştur. ORKÖY açısından olumlu olan bu gelişmelere rağmen, şu eksikliklerde bulunmaktadır. Sosyo-ekonomik ormancılık sorunlarına, orman köylerinin kalkındırılması amacıyla yaklaşılmıştır. Oysa kalkındırma amaç değil, sosyo-ekonomik sorunların çözümünde araç olarak kullanılmalıydı. Öte yandan orman köylerindeki insanların, orman ve orman alanlarına yönelik istemleri sağlıklı bir şekilde algılanamamıştır. Tarım yapmak için toprağa istemi olan ve bunun için açmacılık yapan, hayvanlarını otlatmak için mera istemi olan ve bunun için ormanda otlatma yapan, ısınmak ve pişirmek için odun istemi olan ve bunun için kaçak orman emvali kesen orman köylüsünün istemleri yeterince dikkate alınmamış, bunun yerine genel ekonomik istemler ön plana alınmıştır. Bu istemleri olan orman köylüsünün, orman ve orman alanları ile olan organik bağı kopartılmaya çalışılmıştır. Bunu kalkınma planlarında yer alan "Tip Projeler" doğrulamaktadır. Besi ve süt sığırcılığı, besi ve yumurta tavukçuluğu, arıcılık, ev ve el sanatları uğraşları ile ekonomik getiri sağlayacak ürünler elde edilmesine rağmen pazarlama mekanizması kurulamamış, uygulamaya konulan projelerde üretim sürekliliği sağlanamamıştır. Son olarak halkla ilişkiler mekanizması oluşturulmamış, halkla ilişkiler araçlarından yeterince yararlanılmamış ve katılımcı yaklaşım düşünülmemiştir.

TOLUNAY, A., 1993., Sosyal Ormancılıkta Dün, Bugün ve Yarın ya da Sosyal Ormancılıkta Ne Yapmalı, Türkiye' de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi, Tebliğ No:6, Orman Bakanlığı/UNDP/FAO, 24 s., Konya, Türkiye.

2.4. ORKÖY SONRASI DÖNEM (1982 - 1986 Yılları)

1982 yılında Bakanlar Kurulu kararı Genel Müdürlük düzeyinden Daire Başkanlığı düzeyine indirilen ve Orman Genel Müdürlüğü'ne bağlanan ORKÖY, 1984 yılında 212 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılan reorganizasyon sonucunda, ormancılık örgütü dışındaki bir kurum olan "Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü" bünyesine verilmiştir. Kurumun sahip olduğu bütün personel, araç-gereç ve binalar da belirtilen Genel Müdürlüğe devredilmiştir. Bu düzenlemelerden sonra bütün taşra teşkilatı lağvedilen ORKÖY hizmetlerini, "Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı İl Müdürlükleri"ndeki "Destekleme Şube Müdürlükleri" aracılığıyla yapılan kaynak aktarımları biçiminde sürdürmüştür. (Çağlar, 1986, s.153; Tolunay, 1992a, s.17)

ORKÖY bu şekilde ucuz harcanması (!) şu sonuçları doğurmuştur: "Kurum etkinliği kaybetmiştir. 1970'deki kuruluş temelinden sapmalar olmuştur. Orman köylerinin sorunlarına, ova köylerinin sorunları gibi basit bir düşünce sistemiyle yaklaşılmış, sosyo-ekonomik ormancılık sorunlarının kaynağına inmek yerine, uzaklaşılması tercih edilmiştir. Süresi biten ve yenilenmesi gereken "Kalkınma Planları" yeniden ele alınıp düzenlenememiştir. En alt idari birim olan "Proje Mühendislikleri"nin kaldırılması neticesinde orman köylüsü ile kurulan doğrudan diyalog koparılmış, uygulamaların etkinliği ve verimliliği azalmıştır. Sonuç itibariyle ORKÖY ormancılık dışı bir kurum içerisinde erimeye başlamış ve sosyo-ekonomik ormancılık sorunları artarak, yığınlaşmıştır.

Yine bu dönemde, orman köylerine yönelik kanuni düzenlemeler açısından yoğun bir değişiklik ve yenilik yaşanmıştır. Bunlardan birincisi 1982 tarihinde yürürlüğe giren Anayasa'nın 170.maddesinde "Orman Köylüsünün Korunması" başlığı altında yer alan hükümlerdir. İkincisi ise bu anayasa hükmü doğrultusunda ele alınan ve 17.10.1983 tarih ve 2924 sayılı "Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun"un yürürlüğe girmesidir. Bu kanunun 1.maddesinde "Bu kanunun amacı, nakline karar verilen orman içi köyler halkının yerleştirilmesi ve orman sınırları dışına çıkartılmış ve çıkartılacak yerlerin değerlendirilmesi suretiyle orman köylülerinin kalkınmalarının desteklenmesidir" denmektedir. Görüldüğü gibi 2924 sayılı kanun orman köylülerinin sorununu, yerleşim yeri değişikliği ve orman sınırları dışına çıkartılacak yerlerin değerlendirilmesi düzeyine indirgemektedir. Orman köylerinin sorunlarının bu kadar basitçe algılanması ve tanımlanması, sorunların

kaynağını inmeyi engellemektedir. Gerçi kanunun 16. maddesi; "Tarım ve Orman Bakanlığı devlet ormanları içinde ve bitişiğinde oturan köyler halkının geçim seviyesinin yükseltilmesi için gerekli tedbirleri alır. Bu maksatla sağlanacak işletme araç ve gereçleri ile gerekli diğer girdiler doğrudan doğruya kredi yolu ile karşılanır" denmesine rağmen, maddede sözü edilen gerekli tedbirlerin neler olduğu belirtilmemiştir. Bu kanun hükmü sosyal yaklaşımlara ilişkin bir çok konuyu açıkta bırakmaktadır.

2.5. SOSYAL ORMANCILIK YAKLAŞIMLARI (1986 - 1991 Yılları)

Ormancılıkta 1950'li yıllarda gündeme gelen sosyal yaklaşımlar, kendini en yoğun bir şekilde 1970'li yıllarda göstermiş ve ORKÖY gibi bir kurumun oluşması sonucunu doğurmuştur. 1980'li yıllara kadar faaliyet gösteren ORKÖY, yaşadığı reorganizasyonlar ile etkinliğini ve verimliliğini kaybetmiştir. Bu arada ülke ormancılık sorunları içerisinde belirli bir ağırlığı olan sosyo-ekonomik ormancılık sorunları, sosyal yaklaşımlardan yoksun kalınması nedeniyle artmış ve yığınlaşmıştır. (Tolunay, 1992c, s.11) Gittikçe eriyen, etkinliğini ve verimliliğini kaybeden ORKÖY'ün yerine, yeni sosyal yaklaşımlara gereksinim duyulmuştur. Bu bağlamda, 1986 yılında Ülke Ormancılığının gündemine "SOSYAL ORMANCILIK" kavramı girmiştir. (Sağkaya, 1986a, s.5) Çeşitli ormancılık dergilerinde çoğunlukla tercüme ağırlıklı makalelerle bu kavram yoğun bir şekilde irdelenmeye ve incelenmeye çalışılmıştır. Ülkemizde, orman köylüsünün ormancılık politikaları içerisinde yer almadığı, halka rağmen ormancılık yapıldığı ve ormancılık politikalarında değişikliklere gidilmesi gerektiği belirtilmiştir. (Sağkaya, 1986a, s.5; 1986b, s.3; 1986c, s.4) Dünya Ormancılığında sosyal ormancılıkla ilgili gelişmeler aktarılmış ve ülkemiz ormancılığında da bu yönde uygulamaların yapılması gerektiği ifade edilmiştir. (Sağkaya, 1986d, s.3; 1986e, s.6; Kamiloğlu, 1987a, s.29; 1987b, s.22; 1987c, s.21) Sosyal ormancılık üzerinde tercüme ağırlıklı olarak yapılan bu inceleme ve irdelemelerle birlikte, çeşitli yörelerde kişisel gayret ve çabalarla yapılan uygulama örnekleri de görülmeye başlanmıştır. Bu örnekler özellikle Mersin, Konya, İzmir, Manisa ve Kastamonu illerimizde görülmektedir. (Bozatlı, 1987a, s.29; 1987b, s.33) Bu uygulama örneklerinin yanında, ülke ormancılığında oluşumu açısından farklı özellikleri olan örneklerde gündemde yerini almıştır. Bergama İlçesi Kozak Yaylası Fıstıkçamı Meşçereleri bu tür örneklerden bir tanesi

TOLUNAY, A., 1993., Sosyal Ormancılıkta Dün, Bugün ve Yarın ya da Sosyal Ormancılıkta Ne Yapmalı, Türkiye' de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi, Tebliğ No:6, Orman Bakanlığı/UNDP/FAO, 24 s., Konya, Türkiye.

olup, sosyal ormancılık adı altında yapılacak uygulamaların, bu özel örnekle bağdaştırılması önerilmiştir. (Öztekin, 1986, s.38; Özer, 1986, s.24) Ayrıca bu dönemde sosyal ormancılıkla ilgili olarak gelişen olaylardan bir diğeri de, Çal İlçesindeki Özel Ağaçlandırmalardır. (Gümüştop, 1985; Akın, 1986; Özkahraman, 1986;1987) Bu gelişmelerle birlikte muteakip yıllarda sosyal ormancılık kavramı üzerinde, yine tercüme ağırlıklı irdeleme ve incelemelerin devam edildiği gözlenmektedir. (Varışlıgil,1987, s.25; Raiford, 1988, s.29; Vergona, 1989, s.28; Pardo, 1989, s.17; Demirel, 1989, s.28)

Görüldüğü gibi bu dönem, ormancılığımızda yeni sosyal yaklaşımlar için yoğun bir arayış içerisine girildiği bir dönemdir. Arayışlar sosyal ormancılık kavramı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Fakat bu arayış dönemi içerisinde biraz kavram karışıklığı yaşamış bulunuyoruz. İlk yıllarda yaşanılan bu kavram karışıklığı, sosyo-ekonomik ormancılık sorunlarına sağlıklı bir şekilde yaklaşmamızı engellemiş, bu alanda sağlıklı politika ve stratejileri oluşturmamızı önlemiştir. Özellikle üzerinde kavram ve tanım karışıklığı yaşanılan terimler "Özel Orman Mülkiyeti ve İşletmeciliği", "Agroforestry", "Sosyal Ormancılık" ve "Toplum Ormancılığı" ve "Çok yönlü Yararlanma (Multiple-use)" kavramlarıdır. Bu dönemde ormancılık literatüründe kendine özgü yeri ve tanımı olan bu kavramlar birbirleriyle karıştırıldığı gibi, "Karma Ormancılık", "Kombine Ormancılık", "Halk Ormancılığı" gibi suni ve gereksiz kavramlar da üretilmiştir. Hemen belirtilmelidir ki; "Özel Orman Mülkiyeti ve İşletmeciliği" ormancılık politikalarında bir ARAÇTIR, "Agroforestry" bir ÜRETİM TEKNİĞİ'nin adıdır, "Sosyal Ormancılık" bir ORMANCILIK TİPİ'dir, "Toplum Ormancılığı" bir SOSYAL ORMANCILIK MODELİ'dir, "Çokyönlü Yararlanma" kavramı da ormancılıkta bir İLKE'dir. (Gülen ve Özdönmez, 1980, s.100; Özdönmez ve İstanbullu, 1981, s.41; Özdönmez ve Arkadaşları, 1989, s.44; Tolunay, 1989, s.44; Tolunay, 1991a, s.5; 1991b, s.1; 1991c, s.44; 1991e, s.8; Tolunay, 1992a, s.18; 1992b, s.2)

Fakat daha sonraları bu kavram karışıklığından kurtulunmuş ve kavramlar yerli yerine oturmuştur. Ayrıca ormancılık politikalarına yeni yaklaşımların girmesi ve herhangi bir ülkede ele alınan ve uygulanan ormancılık politikalarına göre dört farklı ormancılık tipinin (Endüstriyel Ormancılık, Koruma Ormancılığı, Kent Ormancılığı ve Sosyal Ormancılık) veya bunların kombinasyonunun ortaya çıkacağının ortaya konması bu kavram kargaşalığından kurtulmada etken rol oynamıştır. Bunlara göre "Sosyal Ormancılık"

ve "Toplum Ormancılığı" kavramlarının tanımını şu şekilde vermek mümkündür: "Sosyal Ormancılık; İnsan ile orman arasındaki sosyo-ekonomik sorunları çözmek için fikirler ve modeller üreten bir ormancılık anlayışı olup, ilkeleri ve uygulamaları ormancılık politikalarında ve ormancılık çalışmalarında yer aldığında bir ormancılık tipi olarak ortaya çıkar" (Tolunay, 1991, s.1) "Toplum Ormancılığı; Kırsal toplumların çevrelerindeki ormanlardan devamlı fayda temin etmeleri için onlara ormancılık uğraşlarında daha fazla sorumluluk verilmesini, ormanların işletilmesi ve yönetilmesinde katkıda bulunmalarını, olanaklı kılan bir sosyal ormancılık modelidir." (Tolunay, 1992b, s.6)

Sosyal ormancılığın yukarıda ortaya konan kavramsal gelişmeleri ile birlikte, ormancılık uygulama alanında da gelişmeleri olmuştur. İlk uygulamalar, çeşitli ormancılık birimleri düzeyinde görev yapan yöneticilerin, kişesel heves ve çabalarıyla yapılan uygulamalardır. (Konya, İzmir, Manisa, Kastamonu illerindeki örnekler) Daha sonra, 1987 yılında Orman Genel Müdürlüğü, Araştırma Planlama ve Koordinasyon Daire Başkanlığı'nın, dış kaynaklı projeler olarak ele aldığı ve uygulamaya koyduğu projeleri görmekteyiz. Bunlardan bazıları; "Değişik Ekolojilerdeki Bozuk Orman Alanlarında Yenilebilir Mantar Türleri Araştırma ve Uygulama Projesi (1987-1991)", "OGM-GTZ Türk-Alman Ormancılık Projesi (1987-Devam ediyor)", "Türkiye Kavakçılığı Geliştirme Projesi (1987-1992)", "OGM-Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (DGP) 6 ilde Ağaçlandırma-Erozyon Kontrolü ve Mera Islah Projesi (1987-1993)" şeklindedir. Farklı amaçları ve uğraş alanları olmasına rağmen tüm bu projelerin bu dönemde yapılan sosyal ormancılık uygulamaları ile doğrudan bağlantısı olmuştur ve olmaktadır. Değişik Ekolojilerdeki Bozuk Orman Alanlarında Yenilebilir Mantar Türleri Araştırma ve Uygulama Projesi; orman köylülerinin yenilebilir mantar ürünü yetiştirmek suretiyle kendilerine gelir sağlayacakları amacından yola çıkarak, 5 yıl içerisinde 76 Orman İşletme Müdürlüğü'nde bu amaçla uygulamalar yapılmasını hedeflemiştir. Türk-Alman Ormancılık Projesi Sosyal Ormancılık Bölümü; Zonguldak Orman Bölge Müdürlüğü'ne bağlı Dirgine, Devrek ve Yenice İşletmeleri bünyesinde yer alan 6 orman köyünde model kurma çalışmalarına başlamış ve bazı sosyal ormancılık modellerini (Yenilebilir Mantar Yetiştiriciliği, Çevre Ağaçlandırmaları, Kavakçılık, Mer'a Islah Çalışmaları, Özel Ağaçlandırmalar) uygulamaya koymuştur. Türkiye Kavakçılığı Geliştirme Projesi; diğer çalışma konularının yanısıra halkkavakçılığını geliştirmeyi, özel kavak fidanlıklarının kurulmasını hedeflemiştir. Belirtilen son proje olan 6 ilde Ağaçlandırma-Erozyon Kontrolü ve Mera Islah Projesi; Kastamonu,

TOLUNAY, A., 1993., Sosyal Ormancılıkta Dün, Bugün ve Yarın ya da Sosyal Ormancılıkta Ne Yapmalı, Türkiye' de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi, Tebliğ No:6, Orman Bakanlığı/UNDP/FAO, 24 s., Konya, Türkiye.

Tokat, Çorum, Erzincan, Elazığ ve Adıyaman İllerinde ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve mera ıslah çalışmalarının yapılmasını ve bu faaliyetlerde çalışan işçilere gıda yardımında bulunulmasını öngörmüştür. (Ulukanlıgil, 1992, s.20, s.27, s.31)

Bugüne kadar kısa bir uygulama dönemi geçirilmesine rağmen, yukarıda belirtilen projeler ve uygulamaları, ülke ormancılığında sosyal yaklaşımlar açısından farklı boyutlar ve yaklaşımlar sergilemektedir. Gerek dünyada ve gerekse ülkemizde yürüttüğü uygulamalar ve ele aldığı modeller açısından sosyal ormancılık,insanları orman ile bir bütün olarak görmekte, insanların orman ve orman alanlarına yönelik istemlerini temel olarak, sosyo-ekonomik ormancılık sorunlarını ORMAN - ORMAN TEŞKİLATI - ORMAN KÖYLÜSÜ üçleminde çözmeyi çalışmaktadır. Mer'a ıslah çalışmaları, yem bitkileri tarımı ve agroforestry sistemleri ile, orman köylüsünün otlatma ve yem gereksinimi karşılanmakta; yenilebilir mantar yetiştiriciliği, meyva ve orman yan ürünü veren ağaç türleri uygulamaları ile orman köylüsünün beslenme gereksinimi karşılanmakta; çevre ağaçlandırmaları, kavakçılık, yakacak ve yapacak odun üretim ve tüketim dengesini kuran toplum ormancılığı modeli ile orman alanlarından köylü faydalanması düzenlemekte; işgücü arz-talep dengesini kuran modellerin ele alınması ile ormancılıkta düzenli ve verimli işgücü kullanılmaktadır. Ayrıca,ele aldığı sosyal ormancılık modellerini orman köylülerine götürme şekli ve kullandığı halkla ilişkiler mekanizması, sosyal ormancılık uygulamalarına farklı bir boyut vermektedir. (Pandey ve Yodama, 1990; Arnold, 1991, s.5; Tolunay, 1991d, s.10; 1992a, s.18)

Yukarıda belirtilen özellikleri ile sosyal ormancılık ve bu ad altında yapılan uygulamalar, ORKÖY'ün çalışma dönemindeki eksikliklerini yakalayabilmiştir. Sosyal ormancılık; orman köylülerinin kalkındırılması amacını ön plana çıkarmamış, bunun yerine orman köylüsünün sorunlarını eğilerek,orman ve orman alanlarına yönelik istemlerini dikkate almış ve bu istemlere göre de çözümler üretmeyi hedeflemiştir. Bunun yanısıra orman köylüsünün kalkındırılması, sosyal ormancılık uygulamalarında bir amaç değil, bir araç olarak yer almaktadır. Sosyal ormancılık orman köylerine yeni kırsal uğraşı düzenlerini (besi ve süt inekçiliği, besi ve yumurta tavukçuluğu, arıcılık vs.) sokmaktan ziyade, orman köylüsünün orman ve orman alanları ile var olan organik bağını düzenlemeyi ve iyiye götürmeyi hedeflemektedir.

Ormancılığımızda sosyal ormancılık, yaklaşımları safhası ile ilgili

TOLUNAY, A., 1993., Sosyal Ormancılıkta Dün, Bugün ve Yarın ya da Sosyal Ormancılıkta Ne Yapmalı, Türkiye' de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi, Tebliğ No:6, Orman Bakanlığı/UNDP/FAO, 24 s., Konya, Türkiye.

olarak yukarıda belirtilen bilgileri verdikten sonra bu safhayı şimdilik kapatan önemli bir gelişmeyi değinmek gerekmektedir. Bilindiği gibi 1991 yılında 442 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Orman Bakanlığı yeniden kurulmuş ve bu bakanlığın çatısı altında Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü tekrar yerini almıştır. Ve böylece Türk Ormancılığı'nda sosyal yaklaşımların DÜNÜ kapanıyor, BUGÜNÜ'ne gelmiş bulunuyoruz.

3. SOSYAL ORMANCILIKTA BUGÜN

Biraz öncede belirtildiği gibi 1991 yılında Orman Bakanlığı'nın yeniden kurulması ile Orman ve Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü (ORKÖY) bu bakanlık bünyesinde tekrar yerini almıştır. Dikkat edilirse burada, Orman Bakanlığı'nın yeniden kurulduğu, ORKÖY'ün ise bu bakanlık içerisinde tekrar yerini aldığı belirtilmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi ORKÖY, bu düzenleme yapılana kadar kapatılmamış, fakat ormancılık dışı bir kurum içerisinde etkisiz ve verimsiz hale gelmiştir. Bugün ORKÖY, Orman Bakanlığı çatısı altında yeni bir örgüt yapısı oluşturma çabası içerisindedir. Yine bugünkü durum itibariyle, Türk Ormancılığının sosyal yaklaşımlar ve sosyal ormancılık uygulamaları açısından en büyük sorunu,ORKÖY'ün şekillenmesi yada şekillendirilmesidir. Zira ORKÖY, öyle bir kurum yapısına ulaşmalıdır ki, sosyo-ekonomik kırsal ormancılık sorunlarına köklü çözümler getirebilsin ve üretebilsin. ORKÖY'ün etkisiz ve verimsiz hale getirildiği tarihten itibaren yaklaşım 10 yıl geçmiştir. Bu süre içerisinde,ülkede var olan orman köylerinin sorunları farklılaşmasa bile dinamizmi değişmiştir. Ayrıca orman köylerinde sosyal, ekonomik ve demografik birçok değişiklikler yaşanmıştır. Yıllar önce yapılan etüd-envanter verilerine dayalı olarak hazırlanan kalkınma planları, güncelliğini ve önemini yitirmiştir. Planlama metodları ve tekniklerinde yeni gelişmeler olmuştur. Yeni personel yetiştirilmediğinden,uzmanlaşmış personel sayısı azalmıştır. Etüd, envanter, planlama ve proje hazırlama konularını bilen eleman sayısı neredeyse kalmamıştır. Elde mevcut olan istatistiklerin çoğu güncellikten uzaktır.

Öte yandan bugün sosyal ormancılık uygulamalarını geliştirmek ve yaygınlaştırmak amacıyla Orman Bakanlığı, APKK Başkanlığı Dış İlişkiler ve AT Daire Başkanlığınca iki yeni projeyi uygulamaya koyduğunu görüyoruz. Bunlardan ilki, "Türkiye'de Uygun Toplum Ormancılığı Modellerinin Geliştirilmesi Projesi (FAO-İsviçre-Türkiye,1992- ...), diğeri ise "Türkiye'de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi (FAO-Türkiye,1992-1993)" dir.

TOLUNAY, A., 1993., Sosyal Ormancılıkta Dün, Bugün ve Yarın ya da Sosyal Ormancılıkta Ne Yapmalı, Türkiye' de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi, Tebliğ No:6, Orman Bakanlığı/UNDP/FAO, 24 s., Konya, Türkiye.

(Kamiloğlu, 1992, s.6; Stevens ve Çançin, 1992, s.10) Daha önceki yıllarda ele alınmış olan, Sosyal ormancılık projelerinden de halen, uygulaması devam edenler de bulunmaktadır. Bu projeler, ülkenin sosyo-ekonomik ormancılık sorunlarına çözümler getirmek için modeller kurmakta ve bu modellerin uygulamalarını yapmaktadırlar. Sosyal ormancılık olarak uygulanan bu projelerde de, ORKÖY'ün bugün karşılaştığı sorunlar gibi olmasa bile bazı sorunlar vardır, darboğazlara rastlanılmaktadır. Bu sorunların bazıları uygulanan ilk sosyal ormancılık projeleri ile belli ölçülerde aşılmıştır. 1986-1991 yılları arasında ki dönem, bu konuda engin bir deneyim kaynağıdır.

Yukarıda yapılan açıklamaların ışığında, Türk Ormancılığında sosyal yaklaşımlar açısından, bugün yapmamız gereken çok önemli ve öncelikli bir görevimiz bulunmaktadır. Bu görev; halen uygulanan sosyal ormancılık projeleri ile bugün yeniden örgütlenen ORKÖY'ün bir potada yoğrularak, ortak bir noktaya getirilmesidir. Zira gerek sosyal ormancılık projeleri ve gerekse ORKÖY, farklı ülke ormancılık sorunlarını çözmek için değil, sadece sosyo-ekonomik kırsal ormancılık sorunlarını çözmek için vardır ve bu alanda hizmet etmektedirler. Ayrıca, 1986 yılından beri sosyal ormancılık olarak yapılan uygulamalar, ORKÖY'ün daha önceki çalışma dönemindeki eksikliklerini yakalayabilmiş, hatta çözümler de getirebilmiştir. Sonuç itibariyle, bugün yapmamız gereken; ORKÖY'ü sosyal ormancılık uygulamalarını yapan bir Genel Müdürlük haline getirmektir.

Bugün için yapmamız gereken bu önemli noktayı belirtikten sonra Sosyal Ormancılığın BUGÜNÜ'nü, bitiriyor YARINI'na geçiyorum.

4. SOSYAL ORMANCILIKTA YARIN (YADA SOSYAL ORMANCILIKTA NE YAPMALI ?)

Sosyal ormancılığın yarını başlığı adı altında aktarılacak konular; Türk Ormancılığının sosyal yaklaşımlar açısından bütün dönemlerde elde edilen deneyimler, karşılaşılan darboğazlar ve sorunlar, olumlu ve olumsuz yönler, dikkate alınarak ve bunlara ilişkin çözümler üretilerek maddeler halinde verilmiştir. Aslında burada sıralanan maddeler, sosyal ormancılığın yarınında yapılması gereken öneriler de denilebilir:

(1) Özellikleri, nitelikleri ve sorunları gereği, Türk Ormancılığının sosyal yaklaşımlara gereksinimi vardır. Ülke ormancılık mevzuatının ve örgütünün gelişim süresi boyunca sosyal yaklaşımlar gözardı

edilmemiş, fakat bu gelişim süresi içerisinde yapılan sosyal yaklaşımlar, inişli-çıkışlı bir seyir izlemiştir. Konu bazı dönemlerde sahip çıkılmış, bazı dönemlerde ise ihmal edilmiştir. Orman Bakanlığı ve bu bakanlığın bünyesinde görev yapan bütün kişiler, sosyal yaklaşımlar olmadan Türkiye'de planlı, rasyonel,teknik ormancılığın yapılamayacağı bilincinde olmalılar ve bu bilinci kazanmalıdırlar.

(2) Bugünden itibaren, Türk Ormancılığının yarınında yapılacak ve uygulanacak sosyal yaklaşımların adı "SOSYAL ORMANCILIK" olmalıdır. Zira bugüne kadar yapılan ve bundan sonra yapılacak bütün sosyal yaklaşımların temel nedeni, ülkede var olan sosyo-ekonomik kırsal ormancılık sorunlarıdır; 10 milyon nüfusla 17.000 orman köyünde yaşamlarını sürdüren orman köylüsünün, orman ve orman alanlarıyla olan ilişkisinin bozukluğudur, çarpıklığıdır. Bu ilişkinin düzenlenmesinin ve sosyo-ekonomik kırsal ormancılık sorunlarının ortadan kaldırılmasının yolu ise "SOSYAL ORMANCILIK"tır.

(3) Türk Ormancılığında sosyal yaklaşımları yapacak ve uygulayacak yada sosyal ormancılık çalışmalarını yürütecek örgütlenmiş bir kuruma, sosyo-ekonomik kırsal ormancılık sorunlarının çözülmesi aşamasına kadar gereksinim duyulacaktır. Sosyal yaklaşımların seyri bahsinde aktarıldığı gibi bu kurum, kesinlikle ülkede var olan ormancılık örgütü içerisinde yer almalıdır. Çünkü orman köylüsünün sorunlarını, ancak ormancılık eğitimi almış ve ormancılık mesleğini icra eden kişiler bilebilir. Ormancılık dışı bir örgüt içerisinde yer alacak kurum, etkin ve verimli olamayacağı gibi, orman köylerinin sosyo-ekonomik sorunlarını kavrayamaz ve çözümler getiremez. Bu açıdan ORKÖY'ün,Orman Bakanlığı içerisinde yeniden kurumlaşmaya gitmesi sosyal ormancılık açısından sevindirici bir gelişmedir. İleride yaşanılabilecek reorganizasyonlarda, Türk Ormancılığının bugünkü sorunları nedeniyle,her zaman ORKÖY gibi bir kuruma gereksinim duyacağı unutulmamalı ve bu kurumun ucuz harcanmasına meydan verilmemelidir.

(4) Bugünlerde Orman Bakanlığı çatısı altında yeniden kurumlaşma çabalarını sürdüren ORKÖY'ün çalışma yapısı ve temeli "SOSYAL ORMANCILIK" kavramı üzerine oturtulmalıdır. Çünkü sosyo-ekonomik sorunlarının özellikleri gereği, ancak sosyal ormancılık adı altında yapılan çalışmalar ülkemize ve ormancılığımıza hizmet edebilir. Sosyal yaklaşımların seyri bölümünde belirtildiği gibi, ORKÖY'ün 1970'li yıllardan 1980'li yıllara

kadar en verimli çalıştığı dönem süresince elde ettiği başarılara rağmen, eksiklikleri,hatta başarısızlıkları da vardır. Bu eksiklikleri ve başarısızlıkları, ORKÖY'ün etkinliğini ve verimliliğini kaybetmesinden sonra, 1986-1991 yılları arasında sosyal ormancılık adı altında yapılan çalışmalar ve uygulamalar yakalayabilmiş,hatta bazı başarılarda elde edilmiştir. Elde edilen bu deneyimleri, ORKÖY'ün geçmiş dönemde elde ettiği deneyimlerle bir potada yoğurmamız ve bir sosyal ormancılık sentezi yapmamız gerekmektedir. Öte yandan,ORKÖY'ün kuruluş temelinin atıldığı 21 Şubat 1970 tarihinden sonra,1970'li yılların ortalarında Dünya Ormancılığında sosyo-ekonomik kırsal ormancılık sorunlarının çözümü için yeni politika ve stratejilerin ele alındığı ve bunların, özellikle ülkemizle benzer ormancılık sorunları olan ülkelerde uygulamaya konulduğu gözlenmektedir. (Arnold, 1991, s.1) Sosyal ormancılık adı altında yapılan bu uygulamalarda, bugüne kadar elde edilen deneyimler büyüktür ve ülkemiz için anlamlıdır. Dünya Ormancılığının elde ettiği bu deneyimlerden yararlanmamız ve ORKÖY'ü bu yönde şekillendirmemiz kaçınılmazdır. Tüm bunların yanında, ORKÖY'ün klasik bir banka gibi kredi veren bir kuruluş yapısından kaçındırılması ve sosyo-ekonomik ormancılık sorunlarına köklü çözümler getirebilmesi,ancak sosyal ormancılık adı altında yapılan uygulamalarla mümkün olabilir. Zira basit kaynak aktarımları ile bu alanda hizmet eden Ziraat Bankası, Tarım Kredi Kooperatifleri vs. gibi kurumlar ülkemizde bulunmaktadır. Bu açılardan ORKÖY; amaçları ve hedefleri, doğrudan doğruya sosyo-ekonomik kırsal ormancılık sorunlarına yöneltilmiş ve SOSYAL ORMANCILIK UYGULAMALARI yapan bir kurum olmalıdır. (Tolunay, 1992d, s.14)

(5) Sosyal ormancılık uygulamalarını yapan bir kurum yapısıyla şekillendirilen ORKÖY, ele aldığı sosyal ormancılık modellerini, sosyo-ekonomik ormancılık sorunlarından ve orman köylüsünün istemlerinden yola çıkarak oluşturmalı ve kurmalıdır. Ayrıca orman köylüsünün kalkındırılması hedefi, bu uygulamalarda bir amaç olarak değil bir araç olarak yer almalıdır. Zira 10 milyon orman köylüsünü kalkındırmak Orman Bakanlığının görevi değil, devletin kendisinin ve bu alanda görev yapan diğer kurumların görevidir. ORKÖY'ün görevi sosyo-ekonomik ormancılık sorunlarını çözmek olmalıdır ve bu amacı esas alarak hizmet etmelidir. Bu açıdan ORKÖY'ün kuracağı sosyal ormancılık modelleri, sadece mevcut veya yeni kırsal uğraşı düzenlerini (Besi ve Süt İnekçiliği, Besi ve Yumurta Tavukçuluğu, Arıcılık, Ev ve El Sanatları vs.) orman köylüsüne götüren ve geliştiren modellerden değil, sosyo-ekonomik ormancılık sorunlarının bizzat kendisi olan tarla açma, ormanda otlatma, ısınma ve

pişirme gereksinimi için kaçak kesim yapma vs. gibi sorunları ortadan kaldıran modeller yada bu modellerin kombinasyonu olmalıdır. 1986-1991 yılları arasında sosyal ormancılık adı altında çeşitli projelerde denenen mera ıslah çalışmaları, çevre ağaçlandırmaları ve kavakçılık modelleri, ORKÖY'ün uygulayacağı modeller olarak hemen şimdiden önerilebilir. (Tolunay, 1991f, s.12)

(6) ORKÖY'ün sosyal ormancılık uygulamalarını yapan bir Genel Müdürlük şekline dönüştürülmesi gerektiğini belirtilen bu önerilerle birlikte, sosyal ormancılık adı altında uygulanmakta olan projelere ilişkin önerilere yer vermek ve bağdaştırmak gereklidir. Sosyal ormancılığın dünü bölümünde, 1986-1991 yılları arasında bazı sosyal ormancılık projelerinin uygulamaya konulduğu belirtilmiş bulunmaktadır. Ayrıca bugün Orman Bakanlığı APKK Başkanlığı Dış İlişkiler ve AT. Daire Başkanlığı'nın ele aldığı ve uygulamaya koyduğu iki yeni sosyal ormancılık projesi bulunmaktadır. Ele alınan bu yeni iki proje ve yürütülen diğer sosyal ormancılık projeleri ile ORKÖY Genel Müdürlüğü ilişkilendirilmeli, mümkünse bu projelerin ORKÖY Genel Müdürlüğü bünyesinde yürütülmesi sağlanmalıdır. ORKÖY'ü sosyal ormancılık uygulamalarını yapan bir Genel Müdürlük yapısına kavuşturmanın ve ORKÖY'ün şekillendirmenin en önemli yolu budur. Zira hepimiz biliyoruz ki, uygulanan bü projelerin belirli bir uygulama süresi vardır ve bu süre bittiğinde uygulamalar da sona ermektedir. Uygulanan projelerden elde edilen sonuçların, proje bitiminden sonra sahiplenecek bir kurumun olmamasından dolayı ortada kalabilmeleri sözkonusudur. Daha ilginci, herhangi bir uygulama birimi bünyesinde yürütülmeyen ve görev itibariyle projeyi yürüten personelin belirsiz bir statü ile çalıştığı projelere,eleman bulabilme sıkıntısı yaşanabilmektedir. Malesef bugün uygulanmakta olan projelerde bu sıkıntı büyük ölçüde yaşanmaktadır (Becher, 1990, s.2) Ayrıca sosyal ormancılık uygulamalarının yapıldığı yerler kırsal yörelerdir ve orman köyleridir. Bu uygulamaları yürüten personelinde, belirtilen yerlerde yada bu yerlerin yakınında ikamet etmesi gereklidir ve hatta uygulamaların başarısı için zorunludur. Fakat böyle bir görev kalıbı içerisinde çalışmak istenmemesinden dolayı, ya projede çalışacak eleman bulunamamakla yada çalışmalar projenin uygulandığı yere çok uzak bir merkezden yürütülmektedir. İşte belirtilen tüm bu zorlukları ve olumsuzlukları, ORKÖY'ün oluşturacağı örgüt yapısıyla aşmak mümkündür. ORKÖY'ün en alt idari birimi olan "Proje Mühendislikleri" sosyal ormancılık projelerinin uygulama alanındaki temsilcileri olacaklarından, az önce belirtilen sorunları ortadan kaldıracaktır. Ayrıca yapılan uygulamalar sahip çıkılacak ve sürekli-lik sağlanacaktır.

(7) Buraya kadar yapılan açıklamalar topluca gözden geçirildiğinde, ülkemizde bugüne kadar yapılan sosyal yaklaşımların, özellikle ORKÖY uygulamaları (1970-1981) ile sosyal ormancılık uygulamalarının (1986-1991) bağdaştırılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Eğer, gerçekci ve akılcı bir şekilde, sosyo-ekonomik ormancılık sorunlarının çözümüne ulaşmak istiyorsak bu bağdaştırmayı yapmak zorundayız. Fakat bu işlemin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için, ORKÖY'ün etkisiz ve verimsiz hale gelmesinden sonra (1982 Yılı) oluşan kayıplarının giderilmesi gerekmektedir. Zira ORKÖY etkinliğini ve verimliliğini yitirdikten sonra; planlama ve proje analizi konularında uzmanlaşmış personeline sahip çıkamamış ve bu konuda yeni personel alarak bunların uzmanlaşmasını, imkansızlıklar nedeniyle sağlayamamıştır. Sonuçta, hazırlanması gerekli planlar hazırlanamamış ve revizyonu gereken planların revizyonu yapılamamıştır. Ayrıca, bugün var olan planlarla birlikte, etüd-envanter çalışmaları ile derlenen istatistiki bilgiler güncelliğini yitirmiştir. Bu nedenle, bugün öncelikle ele alınması gerekli konuların başında; sosyal ormancılık uygulamalarını yürütecek bir kurum olan ORKÖY kadrolarının boş bırakılmaması, yeni elemanlarla takviye edilmesi ve en önemliside bu elemanlarının eğitimlerinin sağlanmasıdır. ORKÖY kadrolarında görev yapacak bu elemanların eğitimi için "SOSYAL ORMANCILIK EĞİTİM MERKEZİ" adı altında bir eğitim merkezinin oluşturulması düşünülmelidir. Bu merkezdeki eğitim konuları; "Sosyal Ormancılıkta Temel İlke ve Kavramlar, Kırsal Kalkınma, Planlama ve Proje Analizi, Etüd-Envanter Yöntemleri" gibi konulur olmalıdır. Ülkemizde var olan Orman Fakültesi öğretim üyesi kadrolarından da bu amaçla yararlanılması düşünülmelidir. Zaten halen uygulanmakta olan "Türkiye'de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerinde Eğitim Projesi" bu önerinin kısa zamanda uygulamaya konulmasını sağlayabilecektir. Eğer bu öneri gerçekleştirilirse, hem ORKÖY'ün sosyal ormancılık uygulamalarını yapan bir Genel Müdürlük yapısını kavuşturulması sağlanır, hem de bu merkezde eğitim gören elemanlarla sosyal ormancılık uygulamaları için yetersiz olan eğitimli ve uzman eleman sayısı artırılmış olur.

(8) Sosyal ormancılık uygulamalarını yürütecek kurum olan ORKÖY için bugün yapılması ve ele alınması gerekli diğer bir konu; güncelliğini kaybetmiş istatistiki bilgilerin bir kenara bırakılarak,yeni etüd ve envanter çalışmaları ile güncel istatistiki bilgilerin elde edilmesidir. Elde edilecek bu yeni istatistiki bilgiler, ülkemizin toplam orman köyü nüfusunu ve orman köyü sayısını sağlıklı olarak verebilmeli ve gerekiyorsa orman köyü tanımları bilimsel esaslar çerçevesinde yeniden gözden

geçirilmeli, orman ve orman alanları ile doğrudan doğruya karşılıklı iletişimi bulunmayan köyler, orman köyü kapsamı dışında tutulmalıdır. Ayrıca sosyal ormancılık uygulamalarının şekli ve yöntemi ile ele alınacak modellerin ortaya konması açısından, bölgesel bazda yapılacak çalışmalarla, orman köylerinin sorunları analiz edilmeli ve bu sorunların orman alanlarına ne şekilde yansıdığı ortaya konmalıdır. Örneğin Artvin'deki bir orman köyünün sorunları ile, Muğla'daki bir orman köyünün sorunları farklı farklıdır. Bu bağlamda daha önceki yıllarda yapılmış ve bugünkü haliyle güncelliğini yitirmiş olan "ORKÖY HİZMETLERİNDE ÖNCELİK SIRALAMASI" çalışması yeniden ele alınmalı ve sosyal ormancılık uygulamaları; en yoğun sosyo-ekonomik ormancılık sorunlarının olduğu ve en büyük fayda maksinizasyonunun sağlanacağı orman köylerinden başlamalıdır. Bugün gelişmiş bir planlama tekniği olan ve ülkemizin çeşitli ormancılık çalışmalarında uygulaması yapılmış bulunan "ELECTRE" tekniği ile bu işlemi yapmak olanaklıdır. (TÜRKER, 1986, s.11)

(9) Sosyal ormancılık olarak bugüne kadar kalıcı çözümler üretmek amacıyla yeterince üzerine gidilmemiş ve ülke ormancılık tarihinin bütün dönemlerde sadece yasal düzenlemelerle ele alınan ve orman kanunlarında "ORMAN KÖYLÜLERİNİN ŞAHSİ VE MÜŞTEREK İHTİYAÇLARI" bahsi ile geçen konuya eğilmek ve çözümler üretmek büyük bir zorunluluktur. OGM İşletme ve Pazarlama Daire Başkanlığı kayıtlarına göre; 6831 sayılı Orman Kanunun 31. ve 32. maddeleri çerçevesinde, son beş yıl içerisinde orman köylüsüne verilen zati yapacak ve yakacak ihtiyaçları nedeniyle, Orman Genel Müdürlüğü'nün gelir kaybı 1992 yılı fiatları ile 1 trilyona yaklaşmaktadır. (Akgün, s.2, 1992) Öyle görünüyorki, ülke orman alanları içerisinde bulunmakta olan orman köylerini bir çırpıda orman alanları dışına taşımak hayal mahsulu bir düşünce olacağından (Ormancılık mevzuatında bu yönde hükümler bulunmasına rağmen) konuya kalıcı çözümler bulunmadığı taktirde, orman köylülerinin zati yakacak ve yapacak hakları, daha uzun yıllar orman kanunlarında yer alacaktır. Sorunun çözümü bir Japon atasözünde olduğu gibi "Orman köylüsüne hazır balık yedirmek değil, balık tutmasını öğretmektir" Bu sorunun çözümüne katkı için 20-24 Temmuz 1992 tarihlerinde Vezirköprü'de yapılan seminerde "TOPLUM ORMANCILIĞI" adı altında bir teorik sosyal ormancılık modeli önerilmiştir. (Tolunay, 1992b, s.20) Bu modelin geniş bir çerçevesi olduğundan bu tebliğ içerisinde açıklanması mümkün değildir. Fakat belirtilmesi gereken şey; bu konunun çözümü için mevcut yasa hükümlerinden de (örneğin 6831 Sayı Orman Kanunun 34. maddesi) yararlanılarak ülkemize özgü birçok sosyal ormancılık modelinin kurulabileceğidir. (Bugünkü haliyle teorik olarak yapısı oluşturulmuş, fakat

uygulandığında işleyiş şekli ve başarısının ne şekilde olacağının belirlenmesi yönünde, üzerinde halen çalışılan bu modeller hakkında istenildiği taktirde detaylı bilgi verilebilir.) Öte yandan bir sosyal ormancılık modeli olarak, toplum ormancılığının ilk uygulamalarını yapmak amacıyla, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü'nden yararlanılabilir. Bilindiği gibi 6831 sayılı Orman Kanunun 57, 59, 60, 63, 64, 65 ve 66. maddeleri, Orman Bakanlığı dışındaki gerçek ve tüzel kişilerin, kendi arazilerinde, yada devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan arazilerde (hazine arazileri veya orman içi açıklıklarda) ağaçlandırma yapmalarını ve orman yetiştirmelerini olanaklı kılmakta ve bu amaçla oluşturulan "Ağaçlandırma Fonu"ndan yararlanabileceklerini öngörmektedir. İşte Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü, belirtilen bu maddelere ve Ağaçlandırma Fonu'na dayanarak, orman köylerinde "KÖY TÜZEL KİŞİLİĞİ" olarak "TOPLUM ORMANLARI" kurmalı ve bunu bütün orman köylerinde (Örneğin; her orman köyününe 100 hektar) yaparak yaygınlaştırmalıdır. (Bu konuya ilişkin bir model, uygulama şekli ve yöntemi açısından tarafımızdan ele alınmış olup, arzu edildiği takdirde detaylı bilgi verilebilir.) Son olarak belirtilmelidirki; bu bağlamda verilen bütün bilgiler ve sosyal ormancılık modelleri olarak ortaya konan öneriler özel orman işletmeciliği ve özel ağaçlandırma uygulamaları değil, sosyal ormancılığın toplum ormancılığı modelleridir.

(10) ORKÖY'ün sosyal ormancılık uygulamalarını yapan bir Genel Müdürlük yapısına kavuşturulması için ormancılık mevzuatında da bazı değişikliklerin yapılması gerekmektedir. Bunun için, 17.10.1993 tarih ve 2924 Sayılı"Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun"ele alınıp, yeniden düzenlenmelidir. Zira bu kanun, sosyo-ekonomik kırsal ormancılık sorunlarını, orman köylerinin nakil ve yerleştirilmesi bazına indirgemekte ve bu nedenle sorunların kaynağına inilmesini güçleştirmektedir. Kanun yeniden ele alınırken, orman köylerinin nakil ve yerleştirilmesine ilişkin maddelerden ziyade, somut ve pratik çözümleri olan sosyal ormancılık tedbirlerine değinen maddelere yer verilmelidir.

(11) Ülke ormancılığında sosyal ormancılık uygulamalarının ORKÖY tarafından yapılması önerilmekle birlikte, Orman Bakanlığı çatısı altında yer alan diğer Genel Müdürlüklerinde bu alanda alacağı görevler bulunmaktadır. Unutulmamalıdırki, kurumsal açıdan sosyo-ekonomik ormancılık sorunlarının muhatabı olan ORKÖY, sosyal ormancılık olarak yapacağı uygulamalarla, diğer Genel Müdürlüklerin önünü açmak ve darboğazlarını

ortadan kaldırmak gibi fonksiyonu üstlenmiştir. O halde Orman Bakanlığına bağlı bütün Genel Müdürlükler, yürüteceği faaliyetlerde ORKÖY'e destek vermelidir.

(12) Son olarak, Orman Bakanlığına bağlı bir araştırma kurumunun temsilcisi olarak, sosyal ormancılık uygulamalarında araştırmanın yeri, önemi ve gereğine ilişkin konulara değinmek istiyorum. Görüldüğü gibi, sosyo-ekonomik ormancılık sorunlarının çözümü için, sosyal ormancılık kavramı çerçevesinde çeşitli arayışlar içerisindeyiz. Bu alanda modeller kuruyor, deniyor ve uygulamaya koyuyoruz. Gerek sosyal ormancılık alanında ve gerekse diğer ormancılık uğraşlarında, kalıcı ve sağlıklı sonuçlara ulaşılmak isteniyorsa, Bakanlığa bağlı bütün araştırma kurumlarının devreye sokulması her zaman düşünülmelidir. Zira bu aşamada yapılan uygulamaların çoğu araştırma niteliği taşımaktadır. Bilimsel ve ülke gerçeklerine uygun çözümlere ulaşmak için araştırma kurumlarından yararlanılmalıdır. Örneğin bu tebliğde, ORKÖY için yapılması gerekli çalışmalar olarak değinilen "ORKÖY HİZMETLERİNDE ÖNCELİK SIRALAMASI" ve "ORKÖY HİZMETLERİ İÇİN BÖLGESEL SORUN ANALİZİ" çalışmaları, araştırma kurumlarında yapılabilir.

.....

Sabırla beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

AKGÜN, M, 1992. Orman Genel Müdürlüğü, İşletme ve Pazarlama Dairesi Başkanlığının Toplum Ormancılığına Katkıları ve Önerileri, Türkiyede Toplum Ormancılığı Modellerinin Geliştirilmesi Semineri Tebliği, (Basılmamıştır), Vezirköprü

AKIN, C, 1986. Özel Ağaçlandırmalar, Ağaçlandırma El Kitabı, Ağaçlandırma ve Silvikültür Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara

ARNOLD, J.E.M, 1991. Community Forestry (ten years in review), Food And Agriculture Organization of The United Nations, Community Forestry Note: 7, Roma-Italy.

BECHER, R, 1990. Türk-Alman Ormancılık Projesi, Sosyal Ormancılık Hizmetlerinin Genişletilerek Yürütülmesi İçin Teklif, Orman Genel Müdürlüğü'ne Sunulan 12.11.1990 tarihli Rapor. Türk-Alman Ormancılık Projesi Dökümanları, Zonguldak

BOZATLI, A, 1987a. Konya'da Karma Ormancılık (Sosyal Ormancılık) Uygulamaları, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 24, Sayı: 2, Ankara

BOZATLI, A, 1987b. Konya'da Karma Ormancılık Çalışmaları, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 24, Sayı: 9, Ankara

ÇAĞLAR, Y, 1986. Türkiye'de Orman Köylerinin Kalkındırılmasına Yönelik Etkinlikler, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, MPYN: 340, Ankara

DEMİREL, Ö, 1989. Sosyal Ormancılık Uygulaması ve ORKÖY Modeli, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 26, Sayı: 8, Ankara

DPT, 1985. ÖİK Ormancılık Raporu, Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları DPTYN: 2006, OİKYN: 310, Ankara

EVCİMEN, B., S, 1978. Türkiye'de Orman Amenajmanının Gelişimi (I Bölüm: İmparatorluk Dönemi), İ.Ü.Orman Fakültesi Yayınları, İÜYN:2403, OFYN: 249. İstanbul

GÜLEN, İ. VE ÖZDÖNMEZ, M., 1980. Orman İdare (Yönetim) Bilgisi, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İÜYN: 2773, OFYN: 292, İstanbul

GÜMÜŞTOP, E, 1985. Çal İlçesi Özel Ağaçlandırmaları Hakkında Rapor, Denizli

KAMİLOĞLU, M, Y, 1987a. Sosyal Ormancılık, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 24, Sayı: 1, Ankara

KAMİLOĞLU, M, Y, 1987b. Hindistan'da Agroforestry, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 24, Sayı: 3, Ankara

KAMİLOĞLU, M, Y, 1987c. Güney Kore'de Köy Ormancılığı, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 24, Sayı: 5, Ankara

KAMİLOĞLU, M.Y, 1992. Türkiye'de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi, Orman Bakanlığı Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 11, Ankara

NASIRLI, C, 1985. ORKÖY Yatırımlarının Milli Ekonomiye ve Ormanların Korunmasına Katkısı, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 22, Sayı: 5 Ankara

NASIRLI, C, 1990. Ormancılık Sektörü ve Önemi, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 27, Sayı: 4, Ankara

ÖZDÖNMEZ, M. VE İSTANBULLU, T, 1981. Ormancılık Politikası Ders Kitabı İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İÜYN: 2875, OFYN: 305, İstanbul

ÖZDÖNMEZ, M. VE ARKADAŞLARI, 1989. Ormancılık Politikası Ders Kitabı İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İÜYN: 3553, OFYN: 401, İstanbul

ÖZER, Hamdi, 1986. Bir Seminer ve Yeni Ufuklar Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 23, Sayı: 5, Ankara

ÖZKAHRAMAN, İ, 1986. Açık Köşe, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 23 Sayı: 11, Ankara

ÖZKAHRAMAN, İ, 1987. Çal İlçesi Özel Ağaçlandırma Çalışmalarını Yerinde Gören Cumhurbaşkanı Sayın Kenan Evren'e Ağaçlandırmalarla İlgili Bilgi Arzettim. Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 24, Sayı: 1 Ankara

ÖZTEKİN, T. 1986. Kozak Fıstıkçamı Meşçereleri, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 23, Sayı: 3, Ankara

PANDEY, S. ve YADAMA, G. 1990. Conditions for Local Level Community Forestry Action: A Theorotical Explanation, Mountain Research and Development, Vol: 10, No: 1, Davis USA

PARDO, R, D, 1989. Sosyal Ormancılık: Tüketiciler Üretici Olabilirmi?, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 26 Sayı: 5, (Çeviren: M. Fehmi TÜRKER), Ankara

RAIFORD, W, 1988. Sosyal Ormancılık Ormansızlığa Bir Cevapmı?, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 25, Sayı: 4 (Çeviren: M.Fehmi TÜRKER) Ankara

SAĞKAYA, A. 1986a. Sosyal Ormancılık Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 23, Sayı: 6, Ankara

SAĞKAYA, A, 1986b. Hindistan Ormancılık Politikasındaki Gelişmeler, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 23, Sayı: 7, Ankara

SAĞKAYA, A, 1986c. Ormancılıkta Politika Değişikliği, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 23, Sayı: 8, Ankara

SAĞKAYA, A, 1986d. Dünya Ormancılığında Neler Oluyor? Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 23, Sıyı: 9, Ankara

SAĞKAYA, A, 1986e. Şili'de Ormancılık Faaliyetleri, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 23, Sayı: 12, Ankara

STEVENS, P, ve ÇANÇİN, O, 1992. Toplum Ormancılığı, Orman Bakanlığı Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 11, Ankara

TOLUNAY, A, 1989. Sosyal Ormancılık Üzerine Düşünceler ve Öneriler, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 26, Sayı: 5 Ankara

TOLUNAY, A, 1991a. Orman Genel Müdürlüğü, Türk-Alman Ormancılık Projesi Sosyal Ormancılık Uygulamaları, Kırsal Kalkınma ve Halk Ormancılığı Semineri Tebliği (Basılmamıştır), Ankara

TOLUNAY, A, 1991b. Sosyal Ormancılık Nedir?, Araştırma Bülteni, Ormancılık Araştırma Enstitüsü Yayınları, Yıl: 1991, Sayı: 110, Ankara

TOLUNAY, A. 1991c. Ormancılık Politikalarında Yeni Yaklaşımlar ve Türkiye Ormancılık Politikaları, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 28, Sayı: 7 Ankara

TOLUNAY, A, 1991d. Sosyal Ormancılıkta İnsan Unsuru, Fidan Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 42, Ankara

TOLUNAY, A. 1991e. Ormancılık Tipleri ve Sosyal Ormancılık, Fidan Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 45, Ankara

TOLUNAY, A. 1991f. Batı Karadeniz Bölgesinde Uygulanabilecek Sosyal Ormancılık Modelleri. Fidan Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 47, Ankara

TOLUNAY, A, 1992a. Türk Ormancılığında Sosyal Yaklaşımlar ve ORKÖY İle Sosyal Ormancılığın Çeşitli Açılardan Analizi, Orman Mühendisliği, Dergisi, Yıl: 29, Sayı: 1, Ankara

TOLUNAY, A, 1992b. Türkiye Orman Köylerinde Sosyo-ekonomik Kırsal Ormancılık Sorunları ve Çözüm Yolları, Türkiye'de Toplum Ormancılığı Modellerinin Geliştirilmesi Semineri Tebliği (Basılmamıştır), Vezirköprü

TOLUNAY, A, 1992c. Yeni Bir Döneme Girerken Türk Ormancılığının Sorunları Yeşil Türkiye Dergisi, Yıl: 42, Sayı: 495, Ankara

TOLUNAY, A, 1992d. Neden Sosyal Ormancılık ve Nasıl Bir ORKÖY, Orman Bakanlığı Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 9 Ankara

TÜRKER, A. 1986. Ağaçlandırmalarda Çok Ölçütlü Karar Verme, İ.Ü.Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Ekonomisi Programı Doktora Tezi, (Orijinalinden Çoğaltma), İstanbul

ULUKALIGİL, A. 1992. Orman Genel Müdürlüğü Dış Kaynaklı Projeleri, Orman Bakanlığı Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 11, Ankara

VARIŞLIGİL, A, 1987. Sosyal Ormancılık, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 24, Sayı: 9, Ankara

VERGONA, N, T, 1989. Agroforestry Sistemleri, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 26, Sayı: 3, (Çeviren: M.Fehmi TÜRKER), Ankara

16.03.1992
Ahmet TOLUNAY
Or. Yük. Müh.